

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra výtvarné výchovy

OBJEKT V PROSTORU

Magisterská diplomová práce

Bc. Peter Luljak

Vedoucí práce: MgA. Robert Buček, Ph.D.

Olomouc 2021

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

.....

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji panu MgA. Robertu Bučkovi, Ph.D. za připomínky k mé práci, dále Ing. Jiřímu Kubínovi za cenné praktické rady, které mi poskytl při tvorbě epoxidového odlitku. Poděkování patří především mým rodičům za jejich trpělivost a podporu po celou dobu studia.

Poznámka:

Tato diplomová práce je pouze doprovodným textem k praktické části.

OBSAH

ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST	
1. Fascinace objektem umění Oceánie	9
2. Humor v umění	15
3. Šperk jako objekt	17
4. Spuočasný vtipný a netradiční český šperk	20
PRAKTICKÁ ČÁST	
1. INSPIRACE	23
2. TVORBA PRAKTCIKÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE	25
3. OBRAZOVÁ PŘÍLOHA	31
DIDAKTICKÁ ČÁST	
1. INSPIRACE	37
2. PŘÍPRAVA NA VÝUKU I.	37
3. PŘÍPRAVA NA VÝUKU II.	39
4. PŘÍPRAVA NA VÝUKU III.	41
ZÁVĚR	43
SEZNAM LITERATURY	44

ÚVOD

Ve své diplomové práci *Objekt v prostoru* jsem se nechal inspirovat přírodou, zvláště mořským světem. Již dříve jsem se zabýval námětem mořských rostlin a rybkou ježíkem, které jsem vytvořil v keramice na střední škole. Rozhodl jsem se, že budu pokračovat v této tématice a vytvořím dílo s motivem mořského koníka jako objekt, který bude zároveň humorným šperkem.

Protože mořští koníci jsou využíváni k výrobě turistických suvenýrů ve formě epoxidových přívěsků, vytvořil jsem odlitek z epoxidu s keramickým koníkem jako parafrázi tohoto obchodního artiklu.

Přívěsek ke klíčům patří k netradičním šperkům, je ale zároveň objektem. Proto jsem se v teoretické části zabýval netradičním autorským šperkem, jehož autoři nacházejí inspiraci v umění Oceánie, Polynésie, Afriky i Ameriky. V praktické části jsem se věnoval výrobě keramického koníka. Inspirovaly mě zajímavé skutečnosti z jeho života, ale především jeho neobvyklý tvar a barevnost této ryby. Výroba formy si vyžádala odborné konzultace a zároveň orientaci v odlévacích kaučukových hmotách, stejně jako výroba odlitku, která mě přivedla ke studii odborných článků. Ověřil jsem si, že získané poznatky mohou být využity při práci s dětmi a tomu je věnována didaktická část.

TEORETICKÁ ČÁST

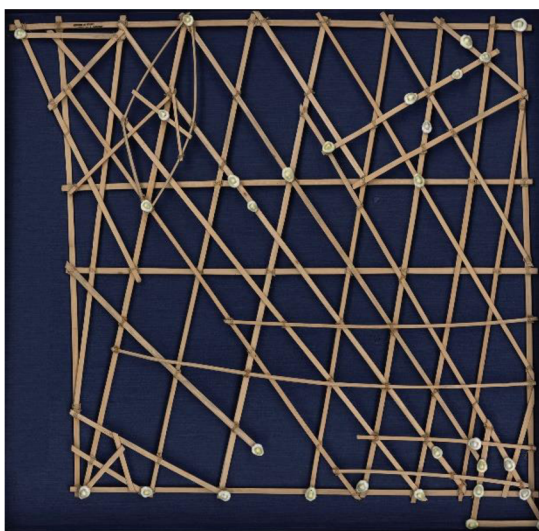
TEORETICKÁ ČÁST

1. FASCINACE OBJEKTEM V UMĚNÍ OCEÁNIE

Oceánské národy byly prvními velkými mořeplavci. Lidem tohoto území se podařilo přeplout Tichý oceán již před 50 000 lety před n.l. Pro svou orientaci využívali přírodních jevů (hvězdy na nebi, vodní proudy, let ptáků), později si vytvářeli navigační tabulky - hůlkové mapy, aby si zapamatovali trasy plavby. Tabulky vyráběli zejména z přírodních materiálů. Oceán pro mořské národy představoval síť, která navzájem propojuje námořními cestami místa mezi ostrovy.

Hůlkové mapy jsou ve skutečnosti námořní mapy, které si obyvatelé Marshallových ostrovů vytvářeli pro orientaci a pro nalezení cesty na různé ostrovy v Tichém oceánu.¹

Na těchto mapách jsou ostrovy znázorněny malými mušlemi a průsečíky, označující křížení protilehlých vln i jejich pohyb, velkými půlkruhovými tyčemi. Hůlkové mapy se obvykle vyráběly ze středů kokosových listů, jež byly provázány v rámu.²

Navigační tabulka
103x115cm,
Maršalovy ostrovy, 1920,
Muzeum Branly, Paříž

Kromě těchto účelných objektů si lidé žijící na ostrovech vyráběli i objekty dekorativní pro své nejrůznější kulturní aktivity. Jejich výzdoba ukazuje, jakou důležitost mají tyto předměty spojené s mořem, jež pro ně symbolizovalo svět bohů či duchů.

V Oceánii horké a vlhké tropické podnebí zkomplikovalo uchování velmi starých předmětů z přírodních materiálů a mnoho míst, která byla kdysi obydlena, je dnes pod vodou. Přesto se díky archeologickým nálezům podařilo odhalit některé předměty, které patřily prvním obyvatelům Tichomoří. V centru Nové Guineje jsou kameny se zvířecími nebo geometrickými tvary datovány do roku 1500 př. n. l.

Kámen Ambun, pojmenovaný podle vesnice ležící vysoko v horách, má tvar chlupatého a pichlavého savce živícího se hmyzem. Ačkoliv neznáme přesné využití tohoto kamene, mohl by představovat první formu zvířete, které v té době lidé rituálně uctívali.³

¹ Tyto mapy byly často individuální, a proto se lišily tvarem: navigátor, tedy osoba, která mapu vytvořila, byla jedinou osobou, která ji mohla dobře interpretovat a používat. Zajímavostí je, že používání hůlkových map víceméně skončilo až po druhé světové válce, kdy se díky novým elektronickým technologiím stala navigace dostupnější a cestování mezi ostrovy na kánoích méně časté. A navíc, přesnost těchto map je udivující, jak dokazují současné technologie. (in Melandri, M.: Arts de l'Océanie, merveilles du Pacifique, str. 6)

² <https://www.galerieflak.com/carte-marshall-115/>

³ <https://casoar.org/2018/12/05/biographie-dobjet-la-pierre-dambum/>

Kámen z Ambunu,
Papua Nová
Guinea,
1500 př. n. l.,
Národní galerie,
Austrálie

Maorské tetování,
18. st. n. l.,
The Fletcher Trust
sbírka,
Nový Zéland

Dochovány jsou keramické výtvořky z roku 2000 př. n. l. Lid zvaný Lapita se přesídlil z Tajwanu až na ostrovy Fidži. Jedná se o Lapitskou kulturu, která je nejstarší v Oceánii.⁴ Díky nálezům zdobené glazované keramiky na různých ostrovech archeologové rozpoznali trasu, kterou příslušníci lapitské kultury zdolali. Zdobené nádoby sloužily pravděpodobně k uchovávání jídla, mohly se rovněž vyměňovat jako dary nebo také sloužily jako posmrtné nádoby a uchovávaly se v nich kosti zemřelých osob.

Dalším přínosem umění Oceánie je nepochybně umění tetování. V 18. a 19. století, evropští cestovatelé a kolonizátoři byli propracovaným tetováním Polynésanů, jež někdy pokrývalo celé tělo, zcela fascinováni. Zde vyniká maorská kultura na Novém Zélandě. Ostrov byl objeven roku 1642 nizozemským mořeplavcem a obchodníkem Abelem Tasmanem. Později, r. 1769 kapitán James Cook prohlásil Nový Zéland za britskou kolonii. Docházelo k vzájemnému obchodování. Obyvatelé ostrova, Maoři, kupovali hlavně zbraně, alkohol a tabák. Evropani na oplátku kupovali, useknuté potetované maorské hlavy, kterými byli fascinováni⁵. Někteří

sběratelé vlastnili i více hlav. (např. Horatio Gordon Robley)

Za zmínku stojí, že v této kultuře je umění tetování a řezbářství úzce spjato. Podobně jako řezbář do dřeva i mistr tatér vyrývá vzory na kůži řezáním kamenným ostřím a následně je barví černým rostlinným barvivem. Tato praxe byla velmi bolestivá, zejména pro válečníky a náčelníky, jejichž tvář byla celá pokryta vzory.

Tetování plnilo funkci jako průkaz totožnosti. Moko je obličejové tetování, které označovalo kmen, místo v sociální hierarchii, oblast, ale také věk.

Každá oblast, kmen i rodina měly své zvláštní znaky. Tyto různé informace byli členové kmenu schopni číst podobně jako my dnes písmo: „Vrchol čela znamenal hodnost, levá a pravá strana nad obočím pozici, levé a pravé znaky pod očima vyjadřovaly genealogii, obě líčnicí strany k uším značily manželství, prostor mezi nosem, obočím i ústy individualizoval a

⁴ Tato kultura Lapitů existovala asi od 16. století př. n. l. po 5. století př. n. l., Tito mořeplavci dokázali překonat až 4000 km. (Tamtéž, str. 16)

⁵ <https://cs.wikipedia.org/wiki/Maorové>

nahrazoval podpis, místo pod ušima sloužilo k vyjádření zaměstnání, oblast brady pak moc a sílu a části vedoucí ke krku naznačovaly sociální postavení při narození. Jednotlivé komponenty tetování měly své jméno.“⁶

Po jejich smrti se jejich tetování reprodukovalo na dřevěných sochách umístěných v domech a uctíváno při významných událostech během setkání členů stejné komunity. Památka na tyto předky se tak zachovala pro další generace. My jsme zvyklí na fotografie a listování v albech při rodinných setkáních.

maorské tetování se zajímal rovněž český malíř Gottfried Lindauer (1839 – 1926) pocházející z Plzně. Roku 1874 navštívil Nový Zéland a během svého pobytu zachytil až sto portrétů domorodců z různých kmenů, čímž historicky zachytil rozmanitost ornamentů a ozdobných prvků pokrývajících tělesné partie.

Umělecké výtvary Oceánie jsou bohaté. Vedle dříve zmíněných patří k častým formám umění ozdobné tkaní, řezbářství, malba, dekorativní předměty a též rituální masky. Náčelníci nosili během válek nebo náboženských obřadů dlouhé pláště a přilby z peří, jež symbolizovaly jejich privilegia.

Havajská péřová přilba náčelníka, 18. st. n. l., Britské muzeum, Londýn

Každá generace náčelníků si zvolila své vlastní motivy: kruhy, trojúhelníky, půlměsíce atd.

Trvalo velmi dlouho, než se takovýto ozdobný předmět vyrobil, to jim navíc přidávalo na hodnotě.

Péřová helma sloužila na ochranu hlavy, nejdůležitější části těla, neboť

zde sídlí síla vůdce. Proto bylo také zakázáno se dotýkat jeho hlavy a nebo k němu přistupovat zezadu, za což hrozila smrt. Tím, že si náčelníci zahalovali tělo do peří, chtěli na sebe převzít podobu bohů, kteří jsou podle mýtů pokryti peřím. Péřové přilby tedy sloužily k tomu, aby náčelníci ukázali, že jsou potomky bohů na Zemi, a zdůvodnili tak svou moc.

V Polynésii, Melanésii i Mikronésii⁷ byl mezi domorodými kmeny polyteismus velmi rozšířen. Na počest bohů byli prováděny náboženské a společenské rituály a během těchto obřadních ceremonií byly užívány různé masky. Důležitým prvkem byl tanec, zpěv a hra na tambury, převážně vyrobené ze dřeva a pokryté žraločí kůží. Zvuk tamburu symbolizoval hlas bohů.

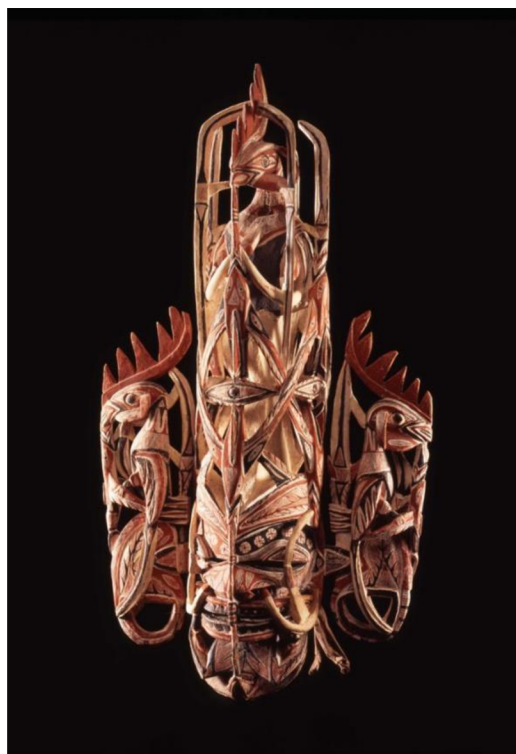
Národy Melanésie měly silný vztah ke svým předkům. Ať už jsou to nedávno zesnulí nebo původní zakladatelé klanů, v jejich kultuře to mohou být nejen lidé, zvířata, ale i rostliny. Jejich podoby najdeme na malbách a sochách a jejich historii známe z mytologických příběhů nebo rituálů, které je připomínají.

⁶ Rychlík, Martin: *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, Praha 2005, s. 107

⁷ V roce 1831 pojmenoval 3 velké části Pacifiku Dumont D'Urville. Polynésie značí „více ostrovů“, Mikronésie označuje „malé ostrovy“ a Melanésie jsou „černé ostrovy“. (in Groenveld, K.: *Austrálie a Oceánie*, Rebo 2018, str. 42)

Masky typu *Malagan* byly užívány během pohřebního rituálu. Tyto pohřební obřady organizovala rodina zesnulého na znamení úcty k zemřelému a pro komunikaci s božstvy. Používaly se také figuríny nebo sochy představující duši zesnulého. Na konci smutečního období se veřejně prezentovaly „malaganské“ sochy a masky.⁸

Sochařské motivy byly vlastní a charakteristické pro zesnulého a taktéž pro klan, k němuž patřil. Na malaganské masce můžeme vidět jak lidské postavy, tak ptáky i létající ryby. Na jedné straně je prázdná, aby napodobovala účes domorodce, který si holí hlavu, aby dal najevo, že truchlí.

Pohřební maska *malagan*, výška 82 cm, Papua Nová Guinea, 19.st., Königliches Ethnographisches Museum, Drážďany

Mezi vyobrazením ryb se v pacifickém umění často objevuje žralok. Je to zároveň kořist, ochránce lidí i průvodce do světa mrtvých, který se nachází v oceánu.

Jiný druh masek se užívá během zasvěcujících obřadů. Stát se dospělým na Papua – Nové Guiney zahrnuje několik rituálů, které mladé chlapce postupně odvádějí z mateřského světa. Tato iniciace, kterou vedou jejich příbuzní, je přetváří v muže a připravuje je na to, aby se stali dobrými lovci nebo válečníky. V oblasti řeky Sepik na severu ostrova se latmulští chlapci fyzicky mění během rituálního zářezávání. Řezy napodobují kůži krokodýla, velkého zakladatele latmulského světa. Dále se učí vyrábět hudební nástroje a snaží se zapamatovat jména všech svých předků.

⁸ <https://www.barbier-mueller.ch/2020/04/01/un-masque-malagan-pour-la-levee-des-tabous/>

Rituální maska *mwai*, 71x15x12 cm, Papua Nová Guinea, 19.st., Galeri Arifact, Francie

Na konci zasvěcení se mohou setkat v obřadním domě, který je jinak ženám a nezasvěceným zakázán. Vytváří si a poté nosí působivé masky *mwai* pokryté mušlemi, které se vyznačují velmi protáhlým nosem zakončeným ptačí nebo krokodýlí hlavou.

Tato maska se nenosila na obličeji, ale je umístěna na zvláštní konstrukci z listů a

barevných per, která se pohybují elegantně za pomalého kroku mladých tanečnicků. Tanečník doslova zmizel pod velkým kostýmem z rostlinných ozdob, aby za doprovodu dalších *Mwai* předvedl pomalý rituální tanec. Tyto masky snad odpovídají vzhledu bájného předka, mají symbolizovat hlavně předka velkorysosti,

kteří stvořil palmy, jimiž se populace latmulů živí.⁹

Mohu zmínit, že peří a mušle patří k vzácným materiálům v oblasti Tichomoří, které se vyměňují mezi ostrovy nebo mezi domorodým obyvatelstvem. Jsou považovány za měnu a slouží k obstarání si potravin nebo jiných cenných předmětů. Určité množství vzácného peří je darováno jako svatební jmění novomanželům. Peří bylo nalepeno na proužky z vláknité struktury a ne každý disponoval touto zdatností – výrobou peněz. Jedná se tak o spirálovitý objekt, na němž jsou nalepeny ptačí pírka. Pro představu, na výrobu jedné mince - spirály, bylo potřeba asi 60 000 peříček.

Kreativní umění Oceánie je nevšední svou originalitou a zcela jiným přístupem k tvorbě objektů na rozdíl od evropského přístupu. Bohužel je v programu vzdělávání často opomenuto, ačkoliv bylo inspirací pro mnoho evropských umělců.

Rituální tanec *Mwai*, 1972, Papua Nová Guinea

⁹ <https://fletchercollection.org.nz/exhibitions/>

Nos,
Alberto Giacometti
80,9 x 70 x 40 cm,
kolorovaná
sádra, 1947,
Fondace Giacometti,
Paříž

Oceánské předměty, které cestovatelé v 18. století přivezli do Evropy, byly zpočátku považovány za kuriozity, vyrobené primitivními národy. Teprve na počátku 20. století se tento pohled postupně změnil a předměty získaly estetickou hodnotu a také lidé, kteří je vyrobili, status umělců. Například surrealisté byli fascinováni vynalézavostí forem

předmětů a jejich často složitými významy. Sbírali předměty z Afriky, Oceánie, Ameriky a někdy do svých děl začleňovali formy nebo motivy, pocházejících z této oblasti.

Mohu uvést příklad oceánského vlivu na tvorbu Alberta Giacomettiho. Navštěvoval etnografická muzea, zvláště ho nadchlo to v Basileji, kde ve 40. letech 20. století viděl hudební nástroj z Nové Británie¹⁰. Tato maska, potažená látkou ze stromové kůry se nosí v noci a představuje lesního ducha. Bambusová trubka umístěná před maskou sloužila k zesílení hlasu nositele. Giacometti se ve svém objektu *Nos* inspiroval touto výjimečnou kompozicí, pokud to tak můžeme shrnout.

Současní umělci z Tichomoří i dnes vyjadřují hodnoty své kultury prostřednictvím nových médií, jako je video, fotografie a instalace. Někteří tito umělci stále žijí na rodných ostrovech nebo se rozhodli usadit ve městech, která vytvořil západ během kolonizace. Najdou se i tací, kteří kriticky zkoumají proměny kultur v Tichomoří způsobené kontaktem se západem. Ve svém umění zobrazují téma přizpůsobení, míšení, obohacení, ale nebrání se i tématu ztráty.

V úvodu jsem popsal navigační mapy, jejich význam a užití až do nedávné minulosti. Staly se inspirací pro umělkyni Ani O`Neil (1971) pocházející z Cookových ostrovů. Na univerzitě v Aucklandu na Novém Zélandě vystudovala umění, obor sochařství.

Duhová země,
2001, vlna,
nerezavá ocel,
150 x 240 cm
Muzeum
Tongarewa,
Nový Zéland

Neopominutelným prvkem v její tvorbě je odkaz její babičky. Ta ji naučila šít, plést, háčkovat, vyšívat i jiným ručním pracím. Tyto dovednosti se původně tichomořské ženy naučily od manželek křesťanských misionářů. Umělkyně se rozhodla přenést textilní techniky do kontextu výtvarného umění. Vytváří rozměrné barevné instalace. Stovky pestrobarevných háčkových kruhů se rozprostírají na zdi jako plovoucí souostroví. Podle autorky barevné kotouče vyrobené háčkováním symbolizují nejen líbivé

¹⁰ Ostrov v Bismarckově souostroví, které patří Papui Nové Guineji.

krásné korálové útesy, jak je někteří interpretují, ale také ekologické katastrofy - jaderné testy, globální oteplování atd.¹¹

V této kapitole jsem popsal určité výtvarné objekty vytvářené v oblasti Tichomoří, které byly jak umělcům v předešlých generacích, tak jsou i nyní mnohým současným inspirativním zdrojem.

Silný vliv umění Oceánie na evropské umění vyvažuje zájem o evropské umění v Pacifiku. Příkladem již zmíněná Ani O`Neil, která čerpá hlavně inspiraci z evropského uměleckého směru 60. let - pop artu.

2. HUMOR V UMĚNÍ

„Humor je solí země. Kdo je jím dobře prosolený, vydrží dlouho čerstvý.“¹²

Karel Čapek

Humor se objevuje od počátku v různých formách umění - v literárních, výtvarných dílech, v dramatických i hudebních. Je součástí lidského života, součástí intelektuálního a emočního vyjádření. Prvotní rovinou je schopnost humor tvořit a druhým aspektem je schopnost humor chápat.¹³

Zakladatel psychoanalýzy, Sigmund Freud (1856-1939), se zabývá teorií komična ve svém díle *Vtip a jeho vztah k nevědomí*. Vytvořil příslušné kategorie a trvá na tom, že je třeba vycházet ze stavby vtipu samotného, nikoli jeho účinku. Problematice komična se věnoval také český psycholog a filozof - „humorolog“ Vladimír Borecký (1941 – 2009). Zamýšlí se nad tím, jak souvisí tolerance s humorem. Jeho teorií byla založena na předpokladu, že se humor a smích vytvářel díky triumfálnímu pocitu.¹⁴

Humor může být laskavý, mírně zesměšňující, ale i agresivní s expresivními výrazy. Zahrnuje různé žánry: vtip, komiks, animovanou grotesku, kabaret, dále ironii, sebeironii, parodii, sarkasmus, absurditu, cynismus, satiru, burlesku, recesi, černý humor, nonsens, perzifláž aj. Tyto druhy najdeme v literárním světě, ale také ve výtvarném umění.

*Parodie zesměšňuje vznešené, předpokládá znalost předlohy. Jedná se například o obraz Mony Lisy s přimalovaným knírem. Toto dílo „L.H.O.O.Q.“ (fonetický přepis vytváří větu: *elle a chaud au cul*, což lze přeložit jako: ta ženská má říz) od Marcela Duchampa z roku 1919, který spadá do ready-madeu. Mohu tvrdit, že parodie je velmi rozšířená a oblíbená činnost žáků a studentů minulých dob i v současnosti. Ve svých učebnicích parodovali podle svých představ a svého rozpoložení představitele kultury, vědy, politiky i umění.*

Absurdita ukazuje směšnost jako životní postoj, kterým hnutí Dada reagovalo na nesmyslnost války. V roce 1917 ve stylu ready-made povyšuje Marcel Duchamp svou

¹¹ <https://www.aucklandartgallery.com/explore-art-and-ideas/artist/1269/ani-oneill>

¹² <https://citaty.net/citaty/11157-karel-capek-humor-je-soli-zeme-kdo-je-jim-dobre-prosoleny-vy/>

¹³ Rád bych zde připomněl útok z roku 2015 na redakci satirického časopisu Charlie Hebdo v Paříži, který publikuje komiksy, fejetony, vtipy a který si dovolil karikaturisticky zpracovat proroka Mohameda. Pro muslimskou populaci ve Francii bylo nepochopitelné takovéto ztvárnění a bohužel zemřelo mnoho autorů kreslených vtipů.

¹⁴ In Borecký, V: *Odvrácená tvář humoru, Ke komice absurdity*, Liberec 1996, str. 88

Fontánu na umělecké dílo. Průmyslově vyrobený porcelánový pisoár posadil jako sochu na podstavec, signoval jej smyšleným jménem R. Mutt a anonymně ho zařadil jako exponát své výstavy. Bohužel nebyl vystaven, zůstal zapomenut za závěsem, nicméně se stal proslulým dílem, i když se originál nedochoval. V r. 1964 umělec autorizoval několik replik.

Na tohle dílo vtípně reagovala studentka PdF UK Bratislava Martina Chudá (1971). Vytvořila parafrázi *Pocť?! (2013)*. Využila prvků modranského ornamentu k dekorování. Sama o své práci říká, že použití národního symbolu je její poctou autorovi a jeho myšlence, jež výrazně přispěla k rozvoji moderního a konceptuálního umění. „Tradiční princip modranskej majoliky je nahradený moderným. Špeciálne farby na glazovaný porcelán sú nanášané aj za pomoci šablón. Využívam tak podobný princíp rušenia tradičnosti, aký svojím výberom objektu použil aj Duchamp.“¹⁵

Groteska má svůj původ v Itálii. Dříve byla takto pojmenovaná iluzivní dekorativní interiérová výmalba stěn Titových lázní. Až v 18. století dostává tento termín nový význam vyjadřující zkreslené a pokřivené zobrazení.

Grotesku najdeme ve všech druzích umění – v malbě, kresbě, prostorové formě, fotografii, divadle. Známe ji především z filmu, zvláště z dob počátků němého filmu.

V průběhu 70. a 80. let minulého století česká groteska nabyla podoby bizarní a ironické nadsázky, která směřovala ke kritice společenských poměrů v Československu.

Groteskní dílo je autorem zveličené, je absurdnější, má blízko ke karikatuře. Jako by autor překročil jistou mez, normu v chápání a vnímání reality, o které podává novou výpověď. Zde bych zařadil dílo Karla Nepraše.

Černý humor známe většinou ze slovně podaných vtipů. Je to specifický druh směšnosti, kdy dochází k záměně. Komickým se stane to, co je tragické, smutné. Výsměch není záměrem, tragické je spíše pojato jinak.

Australská umělkyně Patricia Piccinini vytváří malby, videa, instalace, sochy, digitální tisky, jimiž nás šokuje neočekávanými důsledky. Její dílo vyjadřuje obavy z bioetiky (klonování) a vizualizuje budoucí pesimistickou společnost – *The Young Family*. Ze silikonu, akrylu, lidských vlasů, kůže a dřeva vytvořila sochu ženy – ženy s miminky – štěňaty. Lidské tělo s metamorfózou psích proporcí působí směšně, ale zároveň stísněně.

Umělecká díla jsou nejen vážná, reprezentativní, povznášející, racionální, ale i ta, která divákovi sdělují cosi znepokojivého, zesměšňujícího až absurdního, která ho vyprovokují. Černý humor bratří Chapmanů diváka provokuje, šokuje i fascinuje, tak bychom mohli charakterizovat jejich tvorbu. Jejich inspirací je tvorba španělského malíře Francisca Goyi. Jejich instalace *Hrůzy války* tvoří „...tři mrtvolky, které jsou postupně ohlodávány na kost armádou hmyzu a zástupy drobné havěti, přičemž hemžící se bytosti vytvářejí jakési vlny purifikace; červi, slimáci, mouchy, pavouci, brouci vypadají jako z plastu a zakoupení v obchodě s halloweenskými potřebami. Z lebky prolezlé červy trčí rohy, krvavé upíří oči upírají zrak na červený klaunský nos, další lebka je obdařena zipem anebo několika páry upířích zubů vypůjčených z hračkářství.“¹⁶

Dílo můžeme nahlížet z hlediska perspektivy černého humoru. Všechny jmenované žánry spojují různé formy humoru, bez něhož by byl život smutný.

¹⁵ Blažek, T. a kol.: Objekt a materiál v umění a edukácii, str. 150

¹⁶ <https://zapnimozeck.cz/cerny-humor-bratri-chapmanu-divaka-provokuje-sokuje-i-fascinuje/>

3. ŠPERK JAKO OBJEKT

Chránit si osobní vlastnictví či společný majetek v pravěku znamenalo skrýt ho na neznámé místo, nebo ho nechat hlídat, a to nejrůznějšímu strážci (hady, krokodýly, psy aj.)¹⁷ Z doby kolem 4 000 př. n. l. pochází čínský vynález: zámek a klíč. Byly nejprve dřevěné a klíč tak velký, že jej nosili přehozený přes rameno.¹⁸ Dřevo později nahradil kov. Zpočátku se užívalo mědi, bronzu a cínu a později došlo i na první slitiny.

Celokovový zámek vyrobili až Římané. V Pompejích byly objeveny nástroje podobné šperhákům. Sloužily zámečnickům, když někdo ztratil klíče. V době 2 000 př. n. l. se vyráběly klíče z bronzu a železa. Klíč z této doby vypadal jako zahnutá dřevěná páka s natlučenými železnými kolíky, které zapadaly do děr v závoře. Řekové znali klíč srpovitého tvaru, kterým se závora vysunula. Římané se zdobili klíči, vnímali je jako šperky. Nosili je totiž jako prsteny.¹⁹

Ve středověku se německý Norimberk se stal centrem zámečnictví. Dochází k zdokonalení zamykacího systému, v zámku se objevují přepážky, v klíči drážky. Po estetické stránce, ornamenty na klíčích mají okrasnou funkci. Až do pozdního manýrismu se mistrně vypracované a zdobené klíče se nosily zavěšené na krku na zlatém řetězu jako odznak důstojnosti, jako šperk. Klíče se až do 19. století lišily provedením, váhou, délkou, použitým materiálem, ale i různým zpracováním: tvarováním a dekorováním očka.²⁰ Naše zámky FAB dostaly pojmenování po Aloisovi Fáborskému a jeho zámkařské firmě v roce 1911. V době průmyslové revoluce byl ve Velké Británii zdokonalen soustruh, byla vynalezena frézka a závitový šroub a je patentován (1778) dvojčinný západkový zámek. Asi o sto let později v USA vyrobili první cylindrické vložky, které používáme dodnes.

Přívěsek ke klíčům je předmět, obvykle visí na řetízku a ten je zakončen kroužkem, který se připevní ke klíči či celému svazku klíčů. Slouží jako ozdoba nebo k identifikaci majitele klíčů a také k jejich rychlejšímu nalezení. Vypovídá o majiteli mnohé – jaké má zájmy, co upřednostňuje, má-li nositel smysl pro humor či recesi. Může být drobnou upomínkou, pozorností, dárkem, ale i nositelem reklamy.

Nejstarší přívěsky ke klíčům pocházejí ze středověku.²¹ Tehdy klíče vyšších vrstev byly doplněny zvonečky nebo cinkavými ozdobami proto, aby vydaly zvuk, kdyby je chtěl někdo odcizit. Postupem doby se ke klíčům přidělavaly i další předměty na ozdobu a také pro lepší odlišení. Tyto historické přívěsky byly vyrobeny z barevných látek a provázků.

Klíčenka je drobný předmět, do něhož jsou klíče uschovány. Je to obvykle kožené, koženkové nebo plátěné pouzdro uvnitř s kovovým pérovým kroužkem pro navlečení klíčů. Pouzdro lze uzavřít suchým zipem, zdrhovadlem, knoflíkem, stažením šňůrky. Klíčenka chrání klíče před korozí, ale zároveň chrání i kapsy, aktovky, batohy, kabelky před poškozením kovovými hranami klíčů.

V dnešní době se ale pojmenování přívěsek a klíčenka často ztotožňuje. Přívěsky na klíče můžeme rozdělit podle toho, z jakého materiálu jsou vyrobeny. Protože nikde neexistuje

¹⁷ <https://www.novelobrn.cz/odborne-clanky/neco-malo-z-historie-zamkarstvi.htm>

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ <https://www.next.cz/historie-system-zamku-a-klicu>

²⁰ Očko je část klíče, kterou držíme v ruce.

²¹ KRECHLOVÁ, D. : Šperk objektem, objekt šperkem, Praha 2003, str. 5

žádné pojednání, musel jsem analýzu provést podle internetové nabídky různých značek a firem.

Největší skupinu tvoří přívěšky kovové. Jsou chromované, nebo vyrobené z bižuterního kovu, niklu, zinku, oceli, slitin, mosazi, stříbra a zlata. Pokud jsou tyto přívěšky ploché, např. ve tvaru srdce, hvězdy, obdélníka apod., pak lze na plochu rýt, gravírovat jména, data i text podle přání. Laserová gravírovací technologie zaručuje trvalost, přesnost, flexibilitu i rychlost.

Spojením kovu a drahých kamenů (achát, jaspis, růženín, magnezit, ametyst, tygří oko...) vznikají zajímavé kombinace. Kov může být doplněn i štrasovými kamínky (hrací kostka, lebka, motýl, slon, jednorozec, nápis LOVE...). Z oceli opatřené titanovou vrstvou se vyrábějí přívěšky jako šroubovák, pilník, ovladač, fotoaparát, otvírák ve tvaru hokejky nebo se žetonem či teploměrem, šuplera-posuvné měřítko pro kutily.

Do této skupiny patří i zlaté přívěšky, které můžeme chápat jako šperky už proto, že jsou vyrobeny z drahého ušlechtilého kovu. Tyto luxusní přívěšky nosí lidé vyšší vrstvy. Námětem bývá lité kolo automobilu, kulisa řazení, bota, westernová ostruha, kůň s jezdcem, znamení zvěrokruhu, otvírák s kompasem, ale i skutečný USB klíč pro přenos dat s vyrytou značkou automobilu: SAAB AUDI, BMW, NISSAN atd., nebo značkou motorek-HARLEY DAVIDSON, HONDA aj.

Další skupinu tvoří textilní a kožené přívěšky. Textilní jsou většinou zdobené korály a strojovou výšivkou-např. úzký pruh s vyšitým nápisem Spitfire. Mohou být vyrobeny i z ovčí vlny technikou filcování, nebo ušité z plyše či semiše. Nejčastějším motivem je srdíčko, medvídek, kočka, beruška, krteček, sova. Kožené, koženkové a z ekokůže jsou prošívané, nebo s vyraženým reliéfem. Značkové kožené přívěšky jsou kombinované s krystaly Swarovski, polodrahokamy.

Na dřevěné přívěšky se používá přírodní tropické dřevo, nejčastěji bambus, ale i dřevo z ořešáku a třešně. Vyřezávají se různé ploché tvary-srdce, kolečko, ovál, obdélník, do nichž se vypalují loga, texty, jména. Někdy mohou být dřevěné tvary zasazeny do kovových dílů. Jiným druhem zpracování dřeva je výroba plastických přívěšků ve tvaru zvířátek nebo zvířecích hlav, různých hraček, panáčků, kterým tvoří tělo píšťalka. Na těchto přívěscích obdivujeme letokruhy a strukturu dřeva. Dřevo je ošetřeno voskem, může být ručně pomalováno a lakováno. Přívěšky mohou být domečky, puzzle, psí známka, písmena.

Korkové přívěšky vycházejí z tvaru známé válcové zátky. Některé jsou ploché kruhy, obdélníky nebo také přeložený pásek upevněný v kovovém zakončení, jiné jsou plastické a mají tvar koule.

Plastové přívěšky se vyrábějí z polyuretanu a polyamidu. Pokud jsou reflexní, září neonovými barvami. Jsou to ještěrky, smajlíci, čtyřlístky, hvězdičky, tlapky, které místo ke klíčům připevňují rodiče dětem na batohy. Pro muže je určen přívěsek ve tvaru pneumatiky se zabudovaným metrem o délce 1m, kombinace plastu a kovu.

Gumové přívěšky nosí rády děti, protože jsou to většinou barevné odlitky jejich oblíbených postav (Pokémoni, hrdinové Čtyřlístku, Mimoni, Pat a Mat...).

Zlaté přívěsky můžeme chápat jako šperky už proto, že jsou vyrobeny z drahého ušlechtilého kovu. Tyto luxusní přívěsky nosí lidé vyšší vrstvy. Námětem bývá lité kolo automobilu, kulisa řazení, bota, westernová ostruha, kůň s jezdcem, znamení zvěrokruhu, otvírák s kompasem, ale i skutečný USB klíč pro přenos dat s vyrytou značkou automobilu: AUDI, BMW, NISSAN atd. a nebo značkou motorek.

Zvláštní přívěsky tzv. Trojka jsou vlastně tři přívěsky na jednom kroužku, např. ruleta, kostka, karty, nebo plameňák, ananas, květ, či postavičky Strážci Galaxie. Tvoří jakousi malou sadu. Jsou chromované, mohou být smaltované. Nad kuriozními přívěsky se pousmějeme. Teleskopické drbátko na záda je skutečně funkční stejně jako skládací cestovní nůžky, alkohol tester, skrytá kamera či křesadlový zapalovač.

Přívěsky z pryskyřice značky Supreme

Přívěsky z pryskyřice mě vzhledem k zaměření mé práce zajímaly nejvíc. Jsou tvarově různorodé: jsou to hranoly běžné nebo se zkosenými hranami, pyramidy, válce, koule, polokoule, ovály, kapky, hruškovité či nepravidelné tvary. Pryskyřice se nalévá do silikonových forem, nebo do kovových lůžek, či skleněných

lahviček. V prodejní nabídce jsou zalití skuteční brouci, motýlci, suché květiny, čakry s polodrahokamy, škebličky. Věhlasná značka Supreme nabízí přívěsky se škorpióny a mořskými koníky. Právě mořští koníci různé velikosti zalití do pryskyřice jsou vyhledávaným prodejním artiklem ve východních přímořských státech.

Přívěsky ke klíčům, kabelkám, batohům, mobilům paří mezi doplňky našeho outfitu. Do svého sortimentu je zařadily i světoznámé značky jako je Hugo Boss, Gucci, Prada. Zajímalo mě, které značky nabízejí přívěsky s motivem mořského koníka a z jakého materiálu jsou vyrobeny. Sea Sparkles – plyš, Lengau – ovčí vlna, Albi – textil, Weveni – smalt, Munkees – kovové slitiny, Sea Club – mosaz, tropické dřevo, zlatnictví Vadamo – bílé a kombinované zlato, chirurgická ocel, Wish – stříbro, Nici – plyš. Z tohoto malého průzkumu lze usoudit, že nejrozšířenější jsou tedy kovové a textilní přívěsky, potom dřevěné.

Závěrem bych chtěl přidat jednu radu. Pokud je na klíčkách více přívěsků, je třeba dbát na to, aby se k sobě námětově hodily a aby byly z jednoho materiálu. Mnoho tvarů z různých materiálů působí nevkusně.

5. SOUČASNÝ VTIPNÝ A NETRADIČNÍ ŠPERK

V této kapitole jsem se věnoval umělcům, kteří tvoří šperky z přírodních materiálů jako je např. peří, kosti, kůže.

V této kapitole chci pojednat přírodní materiály jako jsou kosti, peří a kůže, které jsou příznačné pro umění Oceánie, o němž píšu v první kapitole, ale zároveň přetrvávají v etnických společenstvích Oceánie, Polynésie, Afriky i Ameriky jak v minulosti, tak i v současnosti. Jsou inspiračním zdrojem pro umělce na celém světě. Zaměřil jsem se na

Jolana Nováková,
Primátořský řetěz,
2010

české autory šperků, kteří s těmito materiály pracují a kteří mi byli inspirací.

Kosti - pro výrobu pravěkých šperků, využívají i moderní šperkaři pro jejich snadnou opracovatelnost. Z historického hlediska kostěné šperky se mohou rovnat ve šperkařském řemeslu šperkům zlatým.²² Pazoury zvířat, zvláště medvěda grizliho, potom i kopyt, rohů, zubů sloužily k ozdobám hlavy a uší a později jako talismany.

Něžná, 2007

Moderní šperk tvoří česká umělkyně Jolana Nováková. Ve svém náhrdelníku *Primátořský řetěz* (2010) kombinuje cenné materiály jako stříbro, perly, syntetický zlatý topaz, s prasečí rypáčkem.

Její přívěsek s názvem *Něžná* z roku 2007 mě zaujal originální kombinací stříbra a kuřecího pařátu. Takovýto přívěsek je zcela extravagantní.

Kůže dospělého člověka je plošně největším orgánem, malba na lidské kůži k nejstarším zkrášlením těla, ale není bohužel dlouho nevydrží. Mezi nejstarší techniky patří tetování, skarifikace²³ a branding.²⁴

Tato umělkyně pracuje s humorem a ironií, s nadsázkou vytvořila šperk *Prasečí uši v roce 1985*, spojila stříbro a opravdové uzené prasečí uši. Nosit takovýto šperk potřebuje odvalu.

Tetování se objevuje již od pravěku, ale v kulturách zmíněné Oceánie, Afriky, Ameriky plní funkci nejen estetickou, ale má i význam erotický, rituální a náboženský. Josef Čapek se zamýšlí nad kůží jako materiálem: „...člověkově tělo bylo první plochou, sochou, výtvarným prostorem“.²⁵

V evropské kultuře je tetování projevem rebélie a vzdoru proti konvencím, v dnešní době je vnímáno i jako módní trend. Stejně tak piercing, kdy se do propíchnuté části těla umístí ozdoba - šperk. Znáмым jevem je i aplikace silikonových implantátů vložených pod kůži

²² Blažek, T. a kol.: Objekt a materiál v umění a edukácii, str. 92

²³ Je jizvení, ojedinělá praktika domorodců v Africe. Do zářezů v kůži se sype hlína, popel, prach, peří a barvivo smíchané se slinami a močoviou, aby se jizvy neuzavřely a byly větší, vypouklé. Je to rituální akt spojený s obřadem dospívání. (Blažek, T. a kol.: Objekt a materiál v umění a edukácii, str. 100)

²⁴ Cejchování, bolestivé vypalování ornamentů a znaků do kůže pomocí rozžhaveného železa.

²⁵ Josef Čapek in Timotej Blažek: Objekt a materiál v umění a edukácii, str. 101

za záměrem vytvoření nepřírozených tvarů na obličejí, hlavě apod. Nositelé těchto ojedinělostí vnímají tyto prvky jako šokující šperk.

Peří jako materiál pro zpracování šperku navozuje pocity lehkosti, jemnosti, létání a snění. Krásným peřím ptáků se inspirovali pohádkáři. Jemnost peří a ženské kůže má erotický náboj. S touto myšlenkou pracuje Simona Kafková. Vytvořila šperk *Chubit se cizím peřím*.

Netradiční šperky tvoří Ludmila Šikolová. Její dílo *Žena u zubaře* je extravagandní brož. Vytváří ozdoby, které vypráví příběhy. Jako například i Kristýna Španihelová. Vznikají kolekce originálních ozdob a zároveň jsou samostatnými uměleckými díly. Pro mou diplomovou práci byl inspirací šperk *Házet perly sviním* od Martiny Klbečkové – Minka. Pracuje s porcelánem, s motivy zvířat v kombinaci s perlami.

Na závěr této kapitoly bych podotknou, že autorský šperk je „...médiem na pomezí volné plastyky, která komunikuje s tělem“, jak říká Tereza Vernerová- Volná.²⁶

²⁶ <https://vltava.rozhlas.cz/skvosty-maji-mnoho-podob-jake-horizonty-autorskeho-sperku-odhaluje-projekt-8337159>

PRAKTICKÁ ČÁST

PRAKTICKÁ ČÁST

1. INSPIRACE

Název mé diplomové práce napovídá, že jsem se zabýval objektem. Od dětství jsem rybářem a s rybolovem je spojen i můj úzký vztah k přírodě a zájem o vodní živočichy. Na střední škole jsem vytvořil jako svou závěrečnou práci z keramiky ježíka. S mořským námětem jsem pracoval už dříve a nyní se k tomuto bohatému zdroji inspirace vracím. Zaujal mě mořský koníček nejen svým nezvyklým tvarem těla, barevností, ale i zvláštním způsobem života.

Hippocampus guttulatus, mořský koníček, ač by se to na první pohled nezdálo, je malá ryba. Nejvíce se vyskytuje ve Středozezemním, Černém moři a v Atlantiku. Patří mezi nejzajímavější ryby, nepluje jako ryby hlavou dopředu. Odlišuje se od nich především hlavou připomínající koňskou, proto dostal podle ní i jméno. Z hlavy vystupuje protáhlý rypec zakončený drobnými ústy. Na hlavě jsou dvě oči, které se pohybují do stran nezávisle na sobě, a tak má koník široké zorné pole. Tvar těla připomíná písmeno S – prohnutí je patrné v oblasti krku a na začátku ocasu. Ve vzpřímené poloze se pomalu pohybuje díky kmitající hřbetní ploutvi. Většinou však postává u mělkého dna a uchytí se spirálovitě zatočeným ocáskem ve větvích korálů nebo v řasách či ke skalnímu podloží.²⁷

Koníček nemá šupiny, ale jeho tělo je pokryto asi padesáti kostěnými destičkami.

Z hlavy a hřbetu trčí tvrdé výrůstky. Mořský koník patří do čeledi

Hippocampus guttulatus

jehlovití spolu s řasovníkem a mořskou jehlou, z níž se vyvinul. Jsou to drobné mořské ryby řádu volnoostní, kterých je na tři sta druhů. Jejich společným znakem jsou srostlé čelisti do tvaru trubky, slouží k nasávání drobných korýšů a planktonu.

Mezi všemi obratlovci je tato čeleď jedinečná rozmnožováním. Potomstvo totiž rodí samečci. Samička produkuje vajíčka – jikry, které sameček oplodní, ale samička mu je pak vloží do vaku na břicho, kde se vyvíjejí po dobu tří až pěti týdnů. Pak se rodí mláďata o velikosti 12 mm, o která se sameček nějakou dobu stará. Sameček během léta vrhne až čtyřikrát 300–700 mladých. Takže po většinu života má těhotenské břicho. Mláďata dorůstají do dospělosti ve volné vodě. Když měří koníček asi 10 cm,²⁸ je pohlavně dospělý a vybírá si trvalou partnerku a rituálními tanečky se jí stále dvoří. Doba tření je v období od jara do podzimu.

²⁷ Curtsinger, B.: Příroda - od pólu k pólu, Cupro, 2005, str. 225

²⁸ Biologové z texaské univerzity objevili v mořích jihovýchodního Japonska druh pygmejského mořského koníčka Hippocampus japapigu, který dorůstá jen do 15 mm, je hnědobíle zbarvený a má jen jeden pár manévrovacích křídélek.

(http://www.bbc.co.uk/czech/worldnews/story/2004/04/printable/040413_sea_horses_pkg.shtml)

Samička mořského koníka je větší, ale má menší ocas. Barva těla je zelená, hnědá až černá, ale i žlutá, sameček je víc tečkovaný.

Řasy plovoucí na hladině jsou velmi důležité, neboť se v nich zabydlí celé rodiny koníčků, a tak tyto tvorové migrují. Jisté druhy koníčků žijí na dně u břehu, ti se jen zřídka dostanou do proudu.²⁹

Možký koník má význam především v akvaristice, slouží k vědeckým výzkumům. Zmínky o mořském koníkovi jsou v tradiční hongkongské medicíně uvedené už před rokem 700. Koníci jsou výživní, dodají tělu energii.

Ze sušených koníčků a bylinek se vaří čaj, který pomáhá léčit astma a také mužské pohlavní dysfunkce. Koníček je ale v oblastech výskytu chytán, jeho tělo se suší a prodává jako turistický suvenýr. Jsou zaléváni do pryskyřice a jako přívěsky se dobře prodávají.

Balení sušených mořských koníčků v Číně

Z průzkumu Sarah Fosterové vyplývá, že koníků rapidně ubývá, ročně je jich chyceno na 37 milionů.³⁰ Přestože jsou chráněni zákonem, bují černý trh v Číně, na Tchaj-wanu, v Indonésii, ale dvě třetiny spadají do Hongkongu.

Za posledních patnáct let se tak u 11 druhů koníčků snížila populace o padesát procent. I když Thajsko, Filipíny a Indonésie přijaly všeobecný zákaz exportu, největším přísunem koníčků do Hongkongu je právě Thajsko. Fosterová dále uvedla, že koníky nejvíce likvidují rybáři. Když chytají ryby, koníky vytřídí a pak prodají. Proto navrhuje řešení – vytvořit zóny, kde se nebude lovit. Fakt, že koníčků ubývá, zohlednily z evropských států Francie a Portugalsko, které tohoto živočicha uvedly v Červené knize.

²⁹ <https://www.stranypotapecske.cz/kontakty/lididet.asp?nazev=Petrušek+Adam>

³⁰ <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-svet/609171/morskych-koniku-rapidne-ubywa-cinska-medicina-je-pouziva-jako-prirodni-viagru.html>

Náčrty a skicy

Výše uvedené informace a fotografie koníčků mě vedly ke kresebným skicám, které jsem později využil při modelování koníka z hlíny. Získané poznatky mě fascinovaly. Nabízely se jako náměty ke zpracování ve spojitosti s aktuálními dobovými tématy a otázkami s nimi spojenými.

Z hlediska estetické stránky a výtvarného zpracování jsem vnímal jako silný prvek geometricky spirálovitý tvar těla mořského koníka, jeho povrchovou strukturu i zbarvení. Nabízela se také možnost k zamyšlení nad genderovou filozofií v souvislosti s rozmnožováním jehlovitých. Fakt, že tento tvor spadá do prehistorie, mohl by představovat symbol zachycení času. Dále ve vztahu k živočišnému světu vyvstávají otázky spojené s problematikou životního prostředí a ekologie.

Nakonec ve mně uzrálo rozhodnutí zpracovat koníka jako objekt. Nejprve jsem zamýšlel vyrobit objekt z drátů a odpadního materiálu. Oslovilo mě umění Oceánie a také umělci, kteří do svého díla vložili humor v jakékoli podobě. To mě vedlo k rozhodnutí posunout malý turistický suvenýr, přívěsek ke klíčům, k prostorovému objektu, k vytvoření zvětšeniny.

Výroba koníčka

Uvažoval jsem, že forma k zalití keramického koníčka bude mít na výšku kolem 40 cm, proto bude koníček velký asi 25 cm, tedy bude mnohem větší, než je ve skutečnosti velká samička.

Podle fotografií a knižních ilustrací vznikly studijní kresby. Jak se ale v průběhu modelování ukázalo, musel jsem je doplnit o rychlé skici, abych si ujasnil některé části stavby těla.

K výrobě jsem použil keramickou hlínu Rot od firmy Crhák. Je určená pro točení na kruhu, ale i tvárná pro modelování.

Hlína byla poměrně měkká. Po prohnětení jsem z jednoho kusu vytahováním a tvarováním udělal hlavu s krkem a polovinou těla. V rypci jsem pomocí špejle udělal tunýlek a tělo jsem uvnitř vybral očkem, ale jen tolik, aby obvodová stěna byla dostatečně silná. Vyrobil jsem si šlikr, abych mohl přilepit oči, ploutvičky. Torzo koníka jsem nechal zavadnout na molitanu. Potom jsem pokračoval na detailech hlavy, krku i těla. Z druhého kusu hlíny jsem vytahováním udělal část těla a především dlouhý ocas. Rovněž jsem očkem vybral hlínu uvnitř. Obě poloviny jsem přiložil k sobě a přebytečnou hlínu odřezal tak, abych je mohl spojit. Řádně jsem styčné plochy načáral jehlou a potřel vrstvou šlikru a spojil, uhladil a nechal zavadnout.

Další den jsem vymodelovat hřbetní ploutvičku a šlikrem spojil s tělem. Pro koníka typické výrůstky jsem někde jen vytahoval z hlíny, jinde jsem je musel přilepit. Prohloubené kostěné destičky vyžadovaly trpělivou práci s očkem, nožikem a různými špachtlemi. Myslím, že dosti náročná byla tato práce na ocase. Pokud jsem chtěl na koníkovi zpřesnit některé partie, musel jsem ho zabalit do mokré hadry a igelitu, aby neuschl. Dobře se pracovalo na detailech, když byla hlína v kožovitém stavu. Jakmile výrobek vyschl, použil jsem jemný smírek na vybroušení částí, které jsem nakonec vyhladil vlhkou houbičkou.

Protože jsem chtěl vyzkoušet různé barevné glazury, vyrobil jsem ještě další dva koníčky stejným způsobem. Třetí vznikl z plátu hlíny vykrojením. Zahladil jsem ostré hrany. Reliéfního povrchu jsem dosáhl vytahováním výstupků z hlíny a dolepováním některých částí pomocí šlikru. Koníky jsem nechal dosušit v peci, pak následoval první výpal, přežah na 910 ° C, což trvalo asi 10 hodin, ale téměř stejná doba byla potřebná k vychladnutí.

Koníčky jsou různě zbarvení, aplikoval jsem proto na třech zkušebních vypálených modrofialové glazury, zelenožluté a červenožluté s bílou efektní s floty. Tyto glazury jsou tekuté, krycí, od firmy Crhák. Dodávají se v plastových uzavíratelných nádobách o váze 1,5 kg. Práce s nimi je snazší, než připravovat glazuru z prášku, ale je třeba obsah nádoby řádně promíchat a naředit je Plastikolem, popř. vodou. Dva výrobky jsem stříkal ruční pistolí, proto nařazení muselo být větší, aby se tryska neucpala. Plošného koníka jsem glazoval nanášením glazur štětcem. Musel jsem dávat pozor, kde se koníci dotýkají prokladové desky. V místě doteku jsem glazuru setřel, aby se k desce nepřipekla.

Druhý výpal proběhl při doporučené teplotě 1050 °C. Doba výpalu, slinutí i chlazení se samozřejmě prodloužila.

Když jsem vytáhl koníky z pece, byl jsem rád, že moje snaha dopadla dobře. Myslím si, že jsem mohl nastříkat oba koníky silnější vrstvou glazury. Poslední, který byl glazován ručně štětcem, se mi jevil jako výraznější, veselejší. Bylo to i proto, že glazury byly pestré a floty učinily na bílých ploškách zajímavé efekty. Proto jsem se rozhodl, že posledního koníka, určeného k zalití ve formě, naglazuji stejnými glazurami a použiji techniku nanášení štětcem. V tomto případě jsem neměl starosti, zda se koník při výpalu přichytí k desce, protože ležel na svých výstupcích, které nebyly nikde glazovány. Takže zdouhavá práce s tvořením výstupků se vyplatila.

Při výrobě koníčka byly dva kritické momenty – aby se v peci neroztrhl a aby se nepřichytil k desce. Každý keramik s obavami a očekáváním otevírá pec. Tím více to platilo pro mě, neboť bych musel práci dělat znovu. Obavy byly liché, výpal dopadl dobře, koník se povedl.

Výroba formy

Výroba formy, to byla moje premiéra, proto jsem si uvědomoval, že rizik bude víc. Po přečtení Einsteinova výroku jsem nabyl trochu optimismu.

„Pokud chcete být úspěšní, jako jste nikdy nebyli, udělejte něco, co jste ještě nikdy neudělali.“
Albert Einstein

Nakreslil jsem řadu návrhů. Hodně jich skončilo v koši, protože byly komplikované pro následné vytažení epoxidového odlitku z formy.

Nakonec jsem zvolil hruškovitý tvar o rozměrech 41,5 x 33 cm. Pro představu jsem si nejdříve vyrobil papírovou maketu i s papírovým koníkem. Ve výšce 3 cm jsem položil špejle, na ně koníčka, abych viděl, jaká je potřebná hloubka.

Na sádkartonovou desku jsem si obkreslil tvar podle šablony. Od spodního okraje ve výšce 11 cm jsem narýsoval až k bočním krajům přímku, takže jsem na vzniklé úsečce našel střed. Začal jsem po kouscích nanášet hlínu. Potřeboval jsem hlínu tužší, proto jsem pracoval s hnědou šamotovou CAK s ostřivem 1 mm od firmy Pávek. Spotřeboval jsem cca 12 kg hlíny. V místě středu jsem do hlíny zapíchl špejli o výšce 11 cm, tak byl vyznačen nejvyšší bod. Hlínu

jsem postupně drásal prsty a plácáním pomocí široké špachtle jsem vytvořil kompaktní plát o výšce 3,5 cm. Postupně jsem vrstvil hlinu tak, aby byla od stanového nejvyššího bodu rozložená k okrajům. Použil jsem špejle jako vodítka, špachtle na zhutnění a zpřesnění, nože na seškrábnutí přebytečné hmoty. Hotový model jsem uhladil navlhčenou houbičkou. Asi 5 cm od hliněného korpusu, který jsem potřel tekutým mýdlem, působí jako je separátor, jsem položil kolem dokola vymodelovaný hliněný váleček o průměru cca 1 cm jako ohrádku proti stékání litých hmot. Nyní následoval postup výroby silikonové formy.

Forma slouží k tomu, aby se vyrobený nebo daný model mohl reprodukovat. Formy vyráběli starověcí Egypťané i Číňané z písku, vosku. Později se formy dělaly z lepidla, živočišného tuku, sádry, alginátu, kovu, plastu, vinylu, želatiny.

Nejstarším důkazem odlévání do forem je žába z Mezopotámie z roku 3200 př. n. l. V dnešní době se k výrobě forem používají převážně pružné kaučuky – latex, polysulfidy, polyuretany, silikony.

Je důležité připomenout, že při práci s kaučuky a pryskyřicemi se zdůrazňuje, aby se dodržovaly bezpečnostní pokyny. Pracovní plocha musí být přístupná alespoň ze dvou stran. Pokryjeme ji i okolí balicími papíry, popř. starým ubrusem či igelity. Používáme pracovní oděv, ochranné rukavice, brýle a respirátor, větráme.

Lučební závody a.s. Kolín vyrábějí Lukopren N, což jsou silikonové dvousložkové kaučuky, které se používají jako formovací a zalévací materiály. Když se smíchá kaučuková pasta s Lukopren Katalyzátorem N, dochází během několika hodin za normální teploty k vulkanizaci a tvoří se silikonová pryž. Ta má omezenou adhezi k hladkému neporéznímu povrchu. Po konzultacích ohledně vhodného silikonu jsem na internetových stránkách levnesilikony zakoupil dva druhy silikonů. Lukopren N 5221, což je středně viskózní pasta s dobrou zatékavostí a posléze i se snadným odformováním. Silikonová pryž je po vytvrzení měkká, s vyšší pružností a odolná vůči natržení. Lukopren N 1725 se vyznačuje vysokou viskozitou a omezenou stékavostí.

K základním vlastnostem kaučukových past patří nízká viskozita, dobrá zatékavost, studené vytvrzování za normálních pokojových teplot. Pasty věrně kopírují jemné detaily. Lze je vrstvit a jednotlivé typy smíchat a získat tak optimální vlastnosti.

Silikonové pryže jsou odolné vůči trvalému působení vody, slunečnímu záření, povětrnostním vlivům, ozonu a kyslíku. Mají separační vlastnosti vůči řadě neporézních povrchů i odlévaných pryskyřic, omezenou adhezi k hladkému neporéznímu povrchu. Zachovávají pružnost v širokém rozpětí teplot. Jejich další vlastnosti jsou technicky specifické.

Postup mísení kaučukových past s katalyzátorem

Musím zmínit, že pro mne byly jakékoliv informace velmi důležité. Důkladně jsem přečetl přiložený návod, ale cenné poznatky jsem získal i díky eBooku, Výroba pro začátečníky, který firma nabízí na svých stránkách zdarma.

Obsah kaučukové pasty Lukopren N je nutné nejprve promíchat. Potřebný obsah pasty se odváží v gramech nebo odměří v mililitrech a naleje do plastové nádoby. Já jsem použil váhu, kde lze vážit v gramech i mililitrech, takže jsem nejprve odvážil 200 ml pasty Lukopren N 5221 a pomocí plastové pipety jsem nasál 6 ml Katalyzátoru N a v nádobě smíchal. Míchání musíme věnovat pozornost – míchat alespoň tři minuty a pomalu, ze stěn a dna stírat hmotu barvy slonové kosti, aby se obě složky dobře propojily a potom došlo k vytvrzení.

Takto připravenou směs jsem pomalu aplikoval na model a stěrkou roztíral, až byl povrch rovnoměrně pokrytý. Nyní jsem stříhal gázu na čtverce. Asi po 20 minutách jsem zkoušel lepidlost. Následovala příprava druhé vrstvy z Lukoprenu N 1725, kterého jsem použil 100 ml a

Katalyzátoru N na toto množství připadlo 2,7 ml. Hmota měla okrovou barvu. Opět jsem poctivě míchal a potom nanášel v tenké vrstvě štětcem a špachtlí roztíral po celém povrchu. Připravenou gázu jsem kladl na lepivý povrch tak, že čtverce ležely přes sebe. Aby dobře držely, zatlačoval jsem je tupováním vlhkou houbičkou.

Třetí vrstva ze stejného kaučuku, ale ve dvojnásobném množství, byla připravena stejným způsobem a rozetřena po povrchu.

Při práci s kaučukem se můžeme dopustit chyb, v důsledku nich např. forma nevytvrdla, nebo vytvrdla jen částečně, nebo model nejde vyjmout z formy.

V prvních dvou případech mohly nastat tyto situace: nebyl dodržen míchací poměr, obě složky mohly být zaměněny, takže byla použita nakonec jen jedna dvakrát, teplota v místnosti byla příliš nízká, vážilo se na nepřesné váze. Složky byly špatně promíchány před sloučením, anebo v této fázi, takže hmota ulpívala na stěnách a dně nádoby.

Model se nepodařilo vytáhnout z formy, protože byl použit nevhodný uzavírač pórů, popř. separátor, nebo byly zmíněné přípravky aplikovány nedostatečně a nepředepsaným způsobem.

Mě se naštěstí tyto problémy netýkaly, kaučuk přes noc vytvrdl do pevného stavu.

Aby byla forma pevnější, používá se sádra. K namíchání sádry je vhodná gumová miska, z níž lze lehce odloupnout ztvrdlé zbytky. Do misky jsem nalil jeden a půl litru vody a do ní jsem přisypával 3 kg sádry tak, až voda pohltila veškerý prášek a uprostřed zůstal kopeček. Míchal jsem špachtlí asi 3 minuty, až byla hmota bez hrudek a měla konzistenci medu. Pomalu jsem ji lil na vytvrzený silikon a roztíral po povrchu špachtlí. Když sádra ztvrdla, bylo nutné vyztužit formu ještě silnějšími dráty.

Opatřil jsem si vázací drát o síle 4 mm a odměřil si vždy potřebnou délku. Podle formy jsem ustřižené kusy drátu ohýbáním tvaroval tak, aby vznikla mříž, kterou jsem zalil druhou vrstvou sádry. Abych si usnadnil práci a překlopená forma stála rovně, nanasl jsem vrstvu sádry k výstupku a vytvořil tak jakýsi soklík, jehož rovinu jsem kontroloval libelou.

Odformování a vyjmutí modelu se doporučuje až po 24 hodinách vytvrdnutí, u silnějších forem i později.

Další den jsem formu převrátil na bok a snažil se najít mezerku, do které jsem lil vodu, aby se silikonová vrstva s hliněným modelem odloučila. Moc se mi to nedařilo, proto jsem raději zvolil postup odebrat hlínu očkem, což šlo velmi dobře, hlína se od silikonu odlupovala lehce ve velkých kusech. Silikonovou formu jsem vymyl saponátem. Byla připravená k odlévání.

Odlévání

Formu jsem přenesl do podkrovní místnosti, kde se udržuje poměrně stálá teplota kolem 25° C. Nejprve jsem zkontroloval, zda stojí forma v rovině.

Sestavil jsem provizorní konstrukci. Na trubku jsem nalepil náplasti, aby tenký rybářský vlasec neklouzal na kovu. Silonovou nit jsem uvázal koníkovi kolem krku a na ocasu. Dlouho jsem hledal těžiště, aby se koník neotáčel a byl nachystaný k zalití pryskyřicí.

Pryskyřice

Pardubická akciová společnost SYNPO byla založena v r. 1952 jako Výzkumný ústav syntetických pryskyřic a laků. Během 70 -ti let působení rozšířila výzkum v oblasti nátěrových hmot, lepidel, tmelů a polymerů. Čirá epoxidová pryskyřice Veropal se vyrábí v různých variantách v závislosti podle účelu použití. Slouží k výrobě jedinečného nábytku, šperků, obrazů a drobných předmětů. Různými pigmenty a barvami se dají pryskyřice barvit na požadované

odstíny, které vytvoří zajímavé designové efekty. Licí epoxidové pryskyřice Veropal UV jsou stabilní, kompatibilní s různými materiály (kov, dřevo, organické materiály). Po vytvrzení je pryskyřice tvrdá, odolná, křišťálově transparentní. Veropal UV Plus 100 má certifikát pro styk s potravinami. Pryskyřice se vyrábějí z přírodních pryskyřic. Výroba je šetrná vůči životnímu prostředí.

Společnost SYNPO má internetový e-shop Epoxio, v němž nabízí různé druhy pryskyřic, pigmenty do epoxidů, různé doplňky, brusivo pro ruční či strojové broušení...

Na svých webových stránkách v Akademii jsou uvedeny návody a postupy, jak pracovat s epoxidovou pryskyřicí. Cenných je 30 rad začátečníkům a názorná videa, jak vytvářet efekty v pryskyřici, jak brousit, leštit, jak nemít bubliny...

V tomto Eshopu jsem zakoupil na základě doporučení Veropal UV Plus 100, což je dvojsložková licí pryskyřice na základě epoxidové pryskyřice bez organických rozpouštědel. Slouží pro odlévání velkých ploch. Vytvrzuje se Veropalem UV Plus 100 B v hmotnostním poměru 100 : 40.

Velmi mi pomohla tabulka pro on-line výpočet hmotnosti míchacích poměrů. Stačilo zadat poměr složek A a B, a požadovanou hmotnost a ukázalo se, kolik je potřeba pryskyřice a kolik tvrdidla.

Odlévání

Než se pustíme do práce, musíme všechny potřeby, obě složky pryskyřice, míchací nádoby temperovat. V místnosti by teplota měla být 20-25 °C, vlhkost vzduchu cca 52 %. Výraznější teplotní rozdíl vede ke vzniku bublin. Obě složky jsem nejdříve pomalu promíchal. Podle stanoveného poměru 100:40 a potřeby mít 5 kg pryskyřice s tvrdidlem jsem odvážil nejprve 3, 57 kg složky A, do ní přidal 1, 43 kg složky B – tvrdidla.

Obě složky Veropalu se musí pomalu a důkladně míchat rotačním pohybem, nejlépe plastovým pravítkem, po dobu cca 3 minut. Je třeba stírat materiál ze stěn a dna. Potom jsem přelil obsah do dvou připravených plastových kyblíků, stíral hmotu ze stěn a boků a míchal opět pomalu a pečlivě asi 2 minuty. Stáním v klidu po dobu 30 - 45 minut dochází k odvodušnění.

Protože nejhlubší místo měří 11 cm a nejvyšší stanovená výška pro jednorázové lití je 10 cm, rozhodl jsem se, že pryskyřici budu nalévat postupně, po třech centimetrech. Lil jsem pomalu přes dřívko první vrstvu. Vystupující bubliny jsem odstranil pomocí horkého vzduchu z horkovzdušné pistole, kterou jsem neustále pohyboval. Pak jsem nalil další vrstvu a vyfoukal bubliny. Postup jsem opakoval, až byl koník zalitý. Přes konstrukci jsem přehodil igelity, abych zabránil nečistotám.

Ráno mě nemile překvapilo, že koník vystoupil nahoru, protože je dutý. Nad hladinou bylo vidět jeho výstupky. Už ho ale nešlo zatlačit dolů. Ponořil jsem párátka a viděl jsem, jak se po vytažení epoxid táhne, probíhal proces želatinace, což je doba vhodná pro zamíchání pigmentů. Zelené by měly navodit řasy, modré vodu. Namíchal jsem si podle uvedeného postupu ještě 200 g pryskyřice s tvrdidlem a pomocí pipety jsem zalil výstupky, ale pryskyřice se rozlila do stran. Protože s touto pryskyřicí lze pracovat až 8 hodin, počkal jsem, až bude hustější, a postup jsem opakoval, takže výsledek byl lepší, ale nepodařilo se mi úplně výstupky zalít.

Když pryskyřice gelovatí, to je po 8-20 hodinách, teplota vzduchu se má zvýšit až do možných 50 °C. Takto lze temperovat místnost cca 24 hodin. Pomocí elektrického ohřívače jsem dosáhl teploty 36,7 °C. Po stanovené době jsem ohřívač vypnul a teplota se držela kolem 25-27°C. Po týdnu jsem zjistil, že je pryskyřice na povrchu tvrdá, ale nechal jsem ji ještě další týden vytvrdit.

Vytahování odlitku z formy

Musel jsem nejdříve rozbít sádrový obal, abych měl lepší přístup k silikonové formě. Jelikož druhá vrstva má okrovou barvu, usnadňovalo to práci. Silikon je tvárný a pružný, a proto jsem odlitek celkem lehce vytáhl.

Broušení

Broušení následuje až po důkladném vytvrzení epoxidů, nejdříve za týden, ale doporučuje se 14 a více dní, zvláště u větších tvarů. Drobné nerovnosti lze u epoxidu odstranit ručním, nebo strojovým broušením. K strojovému broušení je potřebná excentrická bruska s kmitavým pohybem, kotouče jsou kulaté s 15 nebo 7 otvory podle průměru brusky.

Pro ruční broušení se používají brusné papíry o různých zrnitostech, které se připevní na ruční pružnou nebo tvrdou podložku díky integrovaným suchým zipům. Měkká podložka slouží k broušení oblín a kulatých a menších členitých ploch a rádiusů. Tvrdá podložka je vhodná pro vyšší agresivnost a odebrání hmoty.

Kovax Super Assilex je značka osvědčeného brusného formátu o rozměrech 130 x 170 mm k nejefektivnějšímu broušení pryskyřice a dřeva. Doporučuje se postupovat od brusiva K 240 k K 320 a dále postupovat v této řadě postupně: – K 400 – K 500 – K 600 – K 800 – K 1200 – K 1500. Pro nejjemnější broušení se používá Kovax Buflex Dry – K 2000 a K 3000. Nepřeskakujeme v řadě víc jak o jednu zrnitost. Nejprve mě zarazila jakási zmlčnění povrchu při počátečním broušení povrchu hrubějšími brusivy, ale postupně, když jsem vystřídal celou řadu brusných formátů, povrch nabyl vzhledu skla.

Kovové komponenty

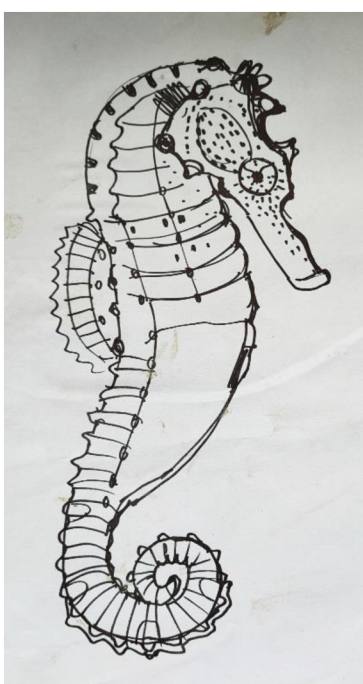
Protože odlitek je zvětšeninou přívěsku ke klíčům, je třeba připevnit kovové díly – kruhy a řetěz. Otvor pro řetěz o průměru cca 12 mm je vyvrtán 6–7 cm od horního okraje, následně zabroušen. Do něj se vsadí závěsné oko vyrobené z materiálu průměru 8 mm, k němuž se přidá zakoupený řetěz délky 50 cm se světlostí podlouhlých ok 1 cm. Ten bude zakončen kruhem o průměru 15–16 cm ze silnějšího materiálu, průměr 10 mm. Povrch této soupravy je pochromován.

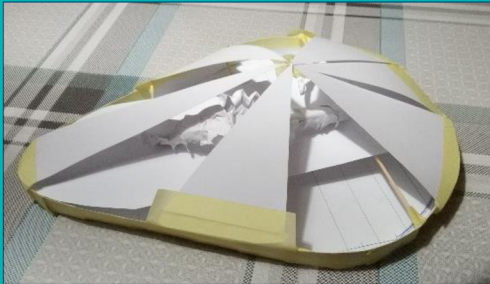
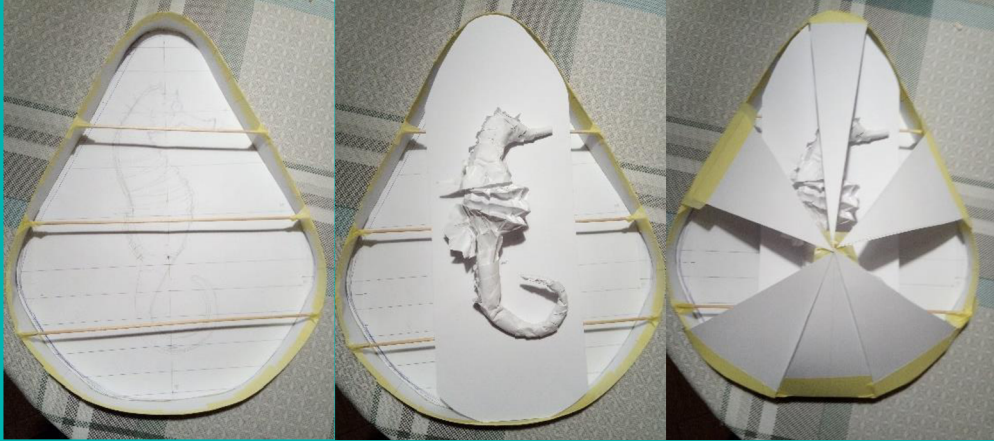
Leštění

Leštění je závěrečná fáze povrchové úpravy. Následuje po jemném broušení brusivem K 3000. Leštit lze ručně nebo rotační leštičkou. Tato fáze výrobního postupu byla možná až po vyvrtání otvoru. Dobrých výsledků dosáhneme pomocí pasty Finixa, kterou roztíráme pěnovým kotoučem.

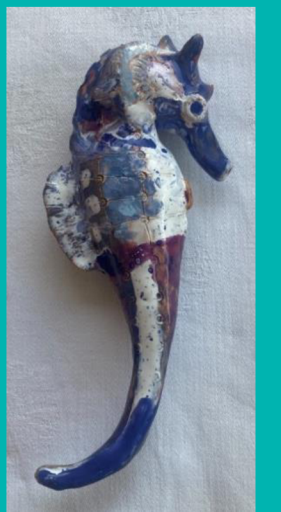
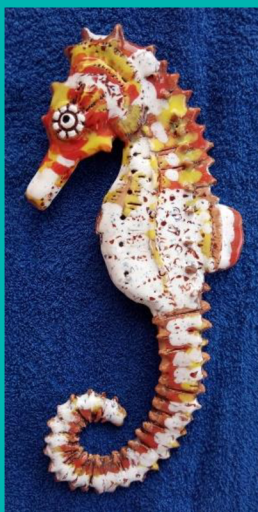
Otvor o průměru cca 10 mm je vyvrtán 6 cm od horního okraje, následně zabroušen. Do něj se vsadí závěsné oko vyrobené z materiálu průměru 6 mm, k němuž se přidá zakoupený řetěz délky 50 cm

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

DIDAKTICKÁ ČÁST

DIDAKTICKÁ ČÁST

INSPIRACE

Ve své diplomové práci jsem se inspiroval přírodou, podmořským světem, náměty jsem pak zpracoval v prostorovém objektu. Přírodou se inspiroují i docela malé děti i žáci základní školy, zvláště děti žijící na venkově, které znají zahrady, louky, lesy, potoky a rybníky, kopce a hory v okolí svého bydliště na vlastní oči, na vlastní kůži, neboť výpravy do okolí se často neobejdou bez šrámů. Právě na základě prožitků a poznatků se rozvíjí dětský výtvarný projev, vznikají zdařilé žákovské práce, které zdobí chodby školy, nebo jsou posílány do výtvarných soutěží Příroda kolen nás, Kladenská veverka, Naší přírodou, Voda na zahradě a podobně. Děti mají rády zvířata živá i jako námět ke kreslení.

Pro didaktickou část jsem proto zvolil náměty, které jsem zpracoval já – kresba a malba mořského koníka, práce s krystalickou pryskyřicí. Doplnil jsem je o práci s hlinou s tématem Kočka, můj mazlíček.

Sledujeme rozvoj kreativity, rozvoj dovedností při práci s hlinou a následným glazováním a při práci s netradičními výtvarnými technikami, svobodné tvůrčí vyjadřování, rozvoj klíčových kompetencí a splnění očekávaných výstupů

1. PŘÍPRAVA NA VÝUKU

Předmět: zájmový kroužek výtvarné výchovy při ZŠ

Téma: Kočka, můj mazlíček

Věk: děti 1.-8. třídy (6-14 let)

Čas: 3 vyučovací hodiny (135 min)

Forma výuky: hromadná, individuální

Výukový cíl: Žák je schopen podle vlastní šablony pracovat s hlinou tak, že aplikuje poznatky o zpracování keramické hlíny při vlastní tvorbě reliéfního výrobku. Rozumí pojmům tvárná hlína, šlikr, modelování, stylizace, lineární kresba, výpal, keramická pec, glazury. Žák dokáže hovořit o pracovním postupu, prezentuje práci ve skupině a je ochoten věnovat svůj výrobek útluku pro kočky.

Metody: motivační rozhovor, názorně demonstrační, samostatná práce, hodnotící diskuze

Technika: práce z plátu hlíny, reliéfní ztvárnění

Pomůcky: točírská a modelovací hlína ROT v plátech – připraví uč., hadr na podložení, váleček, párátko, kelímek s vodou, houbička, šlikr, štětec, tužka, nůžky, tvrdý výkres, guma, obrázky koček, glazury, knížka O pejskovi a kočičce, Josef Čapek

Organizace a struktura výuky:

Zahájení hodiny, organizační záležitosti, rozdání pomůcek.

Motivační rozhovor – kočka, tvůj domácí mazlíček-krátké příběhy, jména mazlíčků, ilustrace Josefa Čapka a krátký úryvek-Jak si pejsek roztrhl kařata. Apel na emoce-tvoje kočka dostává

žrádlo, pamlsky, hladíš ji, hraješ si s ní... X kočky v útulku. Prohlubování citového vztahu k živým tvorům, zvláště ohroženým. Pomoc útulku zasláním keramických výrobků, které prodají na jarmarku a z tržby zakoupí krmivo.

Pracovní úkoly a vysvětlení odborných pojmů a postupů:

- nakresli na výkres tužkou liniovou kresbu kočky
- všímej si, jakou stavbu těla má kočka
- podle obrysové linie vystřihni tvar kočky
- na plát hlíny přilož šablonu a pomocí párátka kočku vyřež
- uprav hrany prsty a houbičkou
- z hlíny vymodeluj části kočky
- hlínu rozruš párátkem na ploše i vymodelované části, pomocí štětce potři šlikrem a přilep (např. ocas, mašli..)

Samostatná práce žáků – žáci hledají vlastní způsob vyjádření, individuální přístup učitele. Závěr hodiny – vlastní reflexe, hodnocení průběhu a výsledků práce učitelem a žáky – každý představí svou kočku, kterou pojmenuje. Vybere z kolektivu práci, která se mu nejvíc líbí a zdůvodní volbu.

Žáci uklidí pracovní plochu a očistí pomůcky. Jsou seznámeni s dalším postupem: vyschnutí výrobků, první výpal, glazování.

REALIZACE

Práce s hlínou děti baví. Nejmenší děti se nemohly od práce odtrhnout, ze zbytků hlíny si kromě zadaného tématu tvořily srdíčka, myšku, kobru, ptáčky....

Vytvořily dva výrobky koček, protože s keramikou se nerady loučí, aby si mohly jeden výrobek odnést domů. V následujících hodinách po výpalu nejprve pracovaly s burelem, který vymývaly vodou pomocí houbičky. Pak štětcem nanášely glazury. Transparentní glazuru aplikoval učitel pomocí stříkací pistole. Po druhém výpalu dostaly děti ve škole svůj výrobek, z něhož měly radost a chlubil se jím ve školní družině. Ostatní práce byly zabaleny a poslány do útulku pro kočky v Kroměříži.

2. PŘÍPRAVA NA VÝUKU

Protože nebylo možné pracovat s žáky ve škole z důvodů coronavirové pandemie a opatření nařízených vládou, získaly malé děti informace prostřednictvím svých rodičů formou mailů. Větší žáci byli informováni stejným způsobem na osobních mailech. Když děti znovu chodily do školy, měly práci téměř hotovou z domu a dokončily pouze závěrečné úpravy.

Předmět: zájmový kroužek výtvarné výchovy při ZŠ

Téma: Mořský koník

Věk: děti 1.-8. třídy (6-14 let)

Čas: 3 vyučovací hodiny (135 min)

Forma výuky: hromadná, individuální

Výukový cíl: 1) děti prvního stupně pracují podle vlastní představy na dané téma

2) žáci druhého stupně ztvární koníčka dekorativně s prvky zentangle

Žák je schopen tužkou naskicovat koníka podle své představy, nehledá nikde názorný pomocný obrázek. Volí libovolné barevné vyjádření. Dokáže o postupu práce mluvit a hotový výkres hodnotí a prezentuje ve skupině.

Žák řeší plochu dekorativně pomocí černých linií a ploch, rozumí pojmům dekor, kontrast, prvek, relaxační kresba zentangle. Poznatky uplatňuje při vlastním řešení plochy. Dokáže kriticky zhodnotit svou práci i výsledky práce svých kamarádů. Uvědoměle se staví ke kritickým připomínkám. Prezentuje práci ve skupině, souhlasí se zasláním organizaci Klokánek (je to projekt Fondu ohrožených dětí. Dětské výtvarné práce vydražuje a pomáhá potřebným).

Metody:

- motivační formou psaného textu v mailu (život koníka v moři, Klokánek)
- epoxidové přívěsky (práce pro následující hodinu)
- výkladové-popsaný postup práce v mailu,
- odlévání epoxidové pryskyřice
- samostatná práce
- společný rozhovor v kruhu
- audiovizuální-video

Technika: podle výběru-kresba, kolorovaná kresba, kombinovaná technika

Pomůcky: výkres A4, A3, tužka, guma, černé Centropeny různé síly, fixy, akvarelové pastelky, barvy vodové, anilinové, štětec, nádobka s vodou, voskovky, popř. vosk, sůl, výpočetní technika

Organizace a struktura výuky:

Motivace, vysvětlení postupu práce a volba techniky byly podány dětem prostřednictvím mailu. Nejmenší děti pracovaly doma pod dohledem rodičů. Žákům druhého stupně byly rovněž mailem předány pokyny a také ukázky prvků zentangle pro inspiraci, měli však pracovat podle vlastních nápadů. Díky technice žáci nafotili fáze práce a poslali je učitel, ten jim individuálně formou mailů radil.

Práce ve škole:

1.hodina

Žáci si donesli už hotové výkresy do školy. Formou rozhovoru v kruhu si navzájem radili, co kdo a kde může zlepšit, učitel pokyny usměrňoval. Zbývalo dokončit pozadí. Někteří žáci druhého stupně pracovali technikou kresby, jiní chtěli naznačit barevně modravé pozadí-moře. Děti prvního stupně doma nakreslily i prostředí – hvězdice, korály, rostliny, proto do mokrého podkladu zapouštěly modravé tóny. Některé děti uvítaly s radostí, když si mohly vyzkoušet sypat sůl do vlhkých barevných ploch. Po zaschnutí byly nadšené efekty, které sůl způsobí.

Pracovní pokyny pro úklid pracovní plochy a pomůcek.

2. hodina

Kolektivní hodnocení prací formou rozhovoru. Děti byly s výsledky své práce spokojeny. Některé si odnesly obrázek domů, jiné souhlasily s odesláním výkresů pro Klokánek, dokonce samy navrhy, že ještě nějaké obrázky doma nakreslí a přinesou.

3. hodina

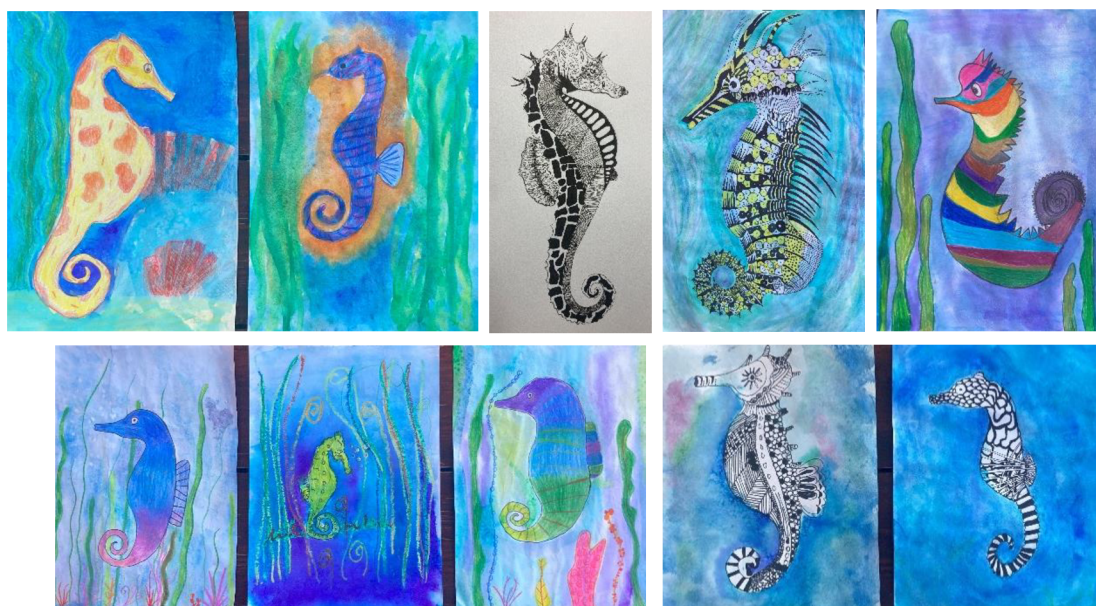
Formou promítání videa na počítači se žáci seznámili s životem mořských koníčků a především se zajímavostmi spojenými s jeho rozmnožováním-sameček rodí mláďata.

V poslední části hodiny byly děti motivovány, co si všechno mohou připravit na zalévání předmětů krystalickou pryskyřicí. Žáci se seznámili s možnostmi lití pryskyřice:

- do silikonových forem
- do kovových lůžek
- do skleněných lahvíček
- nalévání pryskyřice na skleněné tvary.

Díky názorným ukázkám získali představu, jak by mohli v příští hodině postupovat. Vybrali si jednu z navržených možností a přemýšleli, co si doma nachystají. Někteří si dokonce vymodelovali už ve škole z polymerové hmoty Fimo malé koníčky, vajíčka pro želvu, rybky.

REALIZACE

PŘÍPRAVA NA VÝUKU

Předmět: zájmový kroužek výtvarné výchovy při ZŠ

Téma: Šperk-epoxidový přívěsek

Věk: děti 1.-8. třídy (6-14 let)

Čas: 3 vyučovací hodiny (135 min)

Forma výuky: hromadná, individuální

Výukový cíl: Žák je schopen objasnit pojem netradiční vtipný šperk, krystalická pryskyřice, forma, přívěsek. Pomocí netradiční výtvarné techniky si sám zhotoví šperk v podobě přívěsku. Chápe postup práce, dokáže o ní mluvit. Svou práci prezentuje v kolektivu a nošením i na veřejnosti.

Prohloubit zájem o nové výtvarné techniky a tvoření pro radost.

Metody: Motivační rozhovor, beseda, výklad s demonstrací, samostatná práce žáků, závěrečný hodnotící rozhovor.

Technika: Zalévání předmětů v různých formách krystalickou pryskyřicí.

Pomůcky: Krystalická pryskyřice, míchací nádoba a plastová tyčinka na míchání, plastové stříkačky a pipety, silikonové formy, kovová lůžka, skleněné lahvičky, skleněné tvary, fixy na porcelán a sklo, polymerová forma Fimo, skleněné drtě různých barev, dekorační písek různých barev, kamínky, škebličky, perličky, pírká a jiné předměty k zalití. Výkres a tužka.

Organizace a struktura výuky:

Motivačním rozhovorem v úvodu hodiny podníme zájem dětí o novou výtvarnou techniku a proces vlastní tvorby přívěsku. Plynule navážeme na rozhovor z minulé hodiny a společně s dětmi zopakujeme možnosti odlévání krystalické pryskyřice.

Krátká beseda o netradičním šperku s použitím fotografií děl českých a slovenských šperkařů. Seznámíme je s ukázkami tvorby českých a slovenských současných šperkařů:

- Martina Klbečková: Házet perly sviním, porcelánový šperk se zvířecími motivy
- Simona Kafková, brýle jako šperk, prsteny
- Klára Bílá, šperky s motivy ptáků
- Petr Vogel, První byla slepice

Výklad-seznámení postupem práce a s bezpečnostními a hygienickými zásadami :

- Pracovní pokyny – vlož připravené předměty k zalití do formy.
- Naber stříkačkou potřebné množství pryskyřice a nalij ji do formy.
- Odlož používané pomůcky na určené místo.
- Umyj si důkladně ruce.

Samostatná práce žáků s dohledem a individuálním přístupem učitele. Učitel namíchá obě složky pryskyřice. Na určeném místě žáci lijí pryskyřici do forem, střídají se. Kdo je hotov, odejde na jiné vymezené místo ve třídě, kde kreslí tužkou na výkres motivy pohádky své oblíbené pohádky. Jakmile všichni žáci dokončili práci s pryskyřicí, následuje úklid pomůcek.

Formy s nalitou pryskyřicí jsou odneseny do kabinetu a přikryty víkem krabice, aby se do nich neprášilo. Lahvičky jsou uzavřeny zátkou s očkem a kroužkem.

Společný rozhovor v kruhu – žáci hodnotí, jak se jim pracovalo, co se jim líbilo, jak se těší na výrobek.

Žáci tato neobvyklá práce bavila. Po vytvrzení pryskyřice si v následující hodině vytáhli odlitky ze silikonové formy. Učitel jim přebytečnou pryskyřici ořezal řezákem. Na jemném smirkovém papíře si obrousili hrany. Učitel jim ručním vrtákem provrtal dírky, kterými provlékli kovové komponenty – kroužky s řetízkem. Do kroužku na zátkách lahvíček si navlékli stužku, voskovaný provázek, nebo kožený řemínek. Přívěsky si upevnili ke klíčům, někteří na batohy. Přívěsky – lahvičky a pokreslená sklíčka si pověsili na krk, kovová lůžka zdobila dívčí účes.

REALIZACE

ZÁVĚR

Při psaní diplomové práce jsem se dozvěděl mnoho zajímavého z kulturního dědictví, z oblasti netradičního a humorného šperku. Získal jsem teoretické znalosti a zároveň i praktické zkušenosti. Mým záměrem bylo vytvořit objekt – šperk. Rozhodnutí bylo snadné, realizace obtížná a náročná. Se svým dílem jsem spokojen, cíl se mi podařilo splnit.

Věřím, že s epoxidem budu nadále pracovat. Rád bych experimentoval a získal dovednosti při tvorbě efektů vytvořených pomocí pigmentů.

Práce s dětmi mě naplňovala a získal jsem dobrý pocit, protože i na dětech bylo vidět nadšení. Pracovali s radostí a se zájmem.

Závěrem dodávám, že mě psaní a tvorba diplomové práce velmi obohatila.

SEZNAM LITERATURY:

- BORECKÝ, V: *Odvrácená tvář humoru*, Ke komice absurdity, Liberec 1996
- BLAŽEK, T. a kolektiv : *Objekt a materiál v umění a edukácii*, Olomouc, 2016
- GAFFOVÁ, J., OLIVEROVÁ, C. : *Svět umění*, Praha, 2003
- GROENEVELD, K. : *Austrálie a Oceánie*, Rebo, 2018
- MARTIN, N. : *Dada, l'art du désordre*, Edition Palette, Collection : L'Art & la manière, Paris, 2011
- MELANDRI, M.: *Arts de l'Océanie, merveilles du Pacifique*, Edition Palette, Collection : L'Art & la manière, Paris, 2012
- RYCHLÍK, M.: *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, Dějiny odívání, Praha 2005
- Katalog : *DADA sous la direction de Laurent le Bon*, Edition Centre Pompidou, Paris, 2005
- KODEJŠ, J.: *Výtvarný šperk*, Praha, 2006
- KRECHLOVÁ, D. : *Šperk objektem, objekt šperkem*, Praha 2003
- KŘÍŽOVÁ, A. : *Proměny českého šperku na konci 20. století*, Praha 2002
- Slovník svetového a slovenského výtvarného umenia 2.polovice 20.storočia*. Kolektiv autorů, Bratislava 1999

Internetové zdroje:

- <https://www.quaibrandy.fr/fr>
- <https://www.galerieflak.com/carte-marshall-115/>
- <https://casoar.org/2018/12/05/biographie-dobjet-la-pierre-dabum/>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Lapita_culture
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Maorové>
- <https://fletchercollection.org.nz/exhibitions/>
- <http://gwenfeathers.com/artwork/zapotec-mask/>https://detoursdesmondes.typepad.com/dtours_des_mondes/2013/05/arts-.html
- <https://www.barbier-mueller.ch/2020/04/01/un-masque-malagan-pour-la-levee-des-tabous/>
- <https://citaty.net/citaty/11157-karel-capek-humor-je-soli-zeme-kdo-je-jim-dobre-prosoleny-vydrzi-dlouho-cerstvy>
- <https://www.novelobno.cz/odborne-clanky/neco-malo-z-historie-zamkarstvi.htm>
- <https://www.next.cz/historie-system-zamku-a-klicu>
- <https://www.stranypotapeckse.cz/kontakty/lididet.asp?navez=Petrusek+Adam>
- http://www.bbc.co.uk/czech/worldnews/story/2004/04/printable/040413_sea_horses_pk_g.shtml
- <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-svet/609171/morskych-koniku-rapidne-ubyva-cinska-medicina-je-pouziva-jako-prirodni-viagru.html>
- <https://vltava.rozhlas.cz/skvosty-maji-mnoho-podob-jake-horizonty-autorskeho-sperku-odhaluje-projekt-8337159>
- <https://zapnimozek.cz/cerny-humor-bratri-chapmanu-divaka-provokuje-sokuje-i-fascinuje/>
- https://www.irozhlas.cz/kultura_vytvarne-umeni/rudolfinum-hosti-provokativni-vystavu-bratri-chapmanovych-ma-nazev-slepy-vede-slepeho-201310030311_kbrezovska